

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
MENŲ FAKULTETAS
DIZAINO KATEDRA

Agnė Jusevičiūtė

Dailės (dizaino) magistratūros studentė

„Už STOP linijos ribų“

Artdizaino projektas

Magistro darbas

Vadovas prof. Giedrius Šiukščius
Recenzentė Jurgina Jankauskienė

Šiauliai, 2013

ŠIAULIAI UNIVERSITY
FACULTY OF ART
DEPARTMENT OF DESIGN

Agnė Jusevičiūtė

Student of Art (design) postgraduate studies

„Behind the STOP line“

ARTDESIGN PROJECT

Master's Thesis

The superintendent prof. Giedrius Šiukščius

The reviewer Jurgina Jankauskienė

Šiauliai, 2013

SANTRAUKA

Šiuolaikinė Lietuvos visuomenė vis dar „įsikabinusi“ klasikinių ir senamadiškų pažiūrų. Susikaustymas, uždarumas ir konservatoriškumas, tai – pagrindiniai bruožai, kuriais apibūdinami lietuviai. Tačiau kiekvienas išsilaisvina, kai pajaučia, kad jo asmens tapatybė neidentifikuojama, o tai lengviausia padaryti uždengus veidą.

Žmogaus apranga yra savotiška kaukė, kurią kiekvienas kasdiena dėvime ir keičiame priklausomai nuo vyraujančių tendencijų bei nuotaikų kaitos.

Art dizaino projektas „Už STOP linijos ribų“, kurį sudaro 6 kaukės – kostiumai, fotomontažai, videointerviu, videofilmas ir performansas. Šis magistro darbas, tai dizainerio požiūris į ilgą laiką; psichologų, sociologų, filosofų ir kt. žmogaus vidinių kaukių analizė. Šiuo projektu parodomos žmogaus išlaisvėjimo galimybės dengiant veidą kauke, įsijautus į tam tikrą vaidmenį, tai vidinių vaidmenų iškėlimas į paviršių.

Kaukė – tai simbolis, kupinas priešybių, kurios neretai taip lengvai persilieja viena su kita ir teikia beribes interpretacijos galimybes.

Kaukė paslepia mūsų tikrąją tapatybę, tuo tarpu neuždengtas veidas yra vienintelis, kuris gali ją atskleisti. (Freud S., 1992 m.)

SUMMARY

Modern Lithuanian society is still holding on classic and old-fashioned attitudes. Stagnation, closure and conservatism are the main features with which are described Lithuanians (Lithuanian people). However, everyone gets free when realizes that his personal identity is not identified (personality is not identified), and (the most easiest to do that is to hide the faces) it is easiest to do by hiding the face.

Human clothing is a kind of mask that everyone everyday wear and change depending on the prevailing trends and moods change.

Art- design project „Behind the STOP line“, (wich is compositide (maded of 6 details – costumes, photomontages, video- interview, video- film and alive performance) consisting of masks - costumes, 6 photomontages, Video interview, video and performance (This master degree work is the designer view to long time, psychologs, sociologs filsofs and others, to anglysis of masks that are inside of human (persons)) - a designer's approach to long-time psychologists, sociologists, philosophers, etc. analysis of the human inner mask. The project is shown the possibility of human freedom coating face mask, tuned to a particular role, the role of inner dock to the surface.

Mask - a symbol full of opposites, which often overflow so easily with each other and provide endless interpretation.

The mask hides our true identity, while the uncovered face is the only one who can reveal the latter. (Freud, S., 1992.)

TURINYS

ĮVADAS	6
1. POSTMODERNIZMAS (ARTDIZAINAS)	8
1.1. POSTMODERNIZMO SAŲOKA.....	8
1.2. NAUJASIS MENAS LIETUVOJE.....	8
1.3. PAGRINDINĖS LIETUVOS ŠIUOLAIKINIO MENO TENDENCIJOS, TEMOS, VYRAUJANČIOS ŠIUOLAIKINIO MENO RŪŠYS, TECHNOLOGIJOS.....	9
1.4. PAGRINDINIAI ŠIUOLAIKINIO MENO JUDEJIMAI.....	10
2. KAUKĖS SIMBOLIKA IR REIKŠMĖ	12
3. ARTDIZAINO OBJEKTŲ ANALIZĖ	14
3.1 FOTOGRAFIJA.....	14
3.1.1 <i>Technologija</i>	14
3.1.1.1 Išlaidymas.....	14
3.1.1.2 Fotojuostos jautrumas.....	15
3.1.1.3 Diafragma.....	15
3.1.2 SKAITMENINĖ FOTOGRAFIJA.....	15
3.2 KŪNO MENAS.....	16
3.3 HEPENINGAS.....	16
3.4 PERFORMANSAS.....	17
3.5 VIDEODAILĖ.....	18
3.6 MADA.....	18
4. PROTOTIPŲ FUNKCINĖ IR TECHNOLOGINĖ ANALIZĖ	20
4.1 KOSTIUMŲ KONSTRUKCIJA.....	20
4.1.2 <i>Drabužių klasifikacija</i>	20
5. ANALOGŲ ANALIZĖ	23
5.1 ARA JO.....	23
5.2 GARETH PUGH.....	25
5.3 LUCY AND BART.....	27
5.4 MARTINAS MARGIELA.....	28
6. ARTDIZAINO PROJEKTO „UŽ STOP LINIJOS RIBŲ“ ANALIZĖ	30
TYRIMAS	32
IŠVADOS	37
LITERATŪRA	38
PRIEDAI	40

IVADAS

Darbo problema

Šiuolaikinė Lietuvos visuomenė įpratusi aplinkinius vertinti pagal stereotipus, dėl šios priežasties žmonės susikuria sau kaukes, kad būtų lengviau pritapti. Tačiau kiekvienas išsilaisvina, kai pajaučia, kad jo tapatybė neidentifikuojama, o tai lengviausia padaryti pridengus ar paslėpus veidą, suteikus sau kitą tapatybę.

Baigiamasis magistro darbas parodo visuomenės suvokimo ribas ir išlaisvėjimo galimybes paslėpus žmogaus tapatybę.

Darbo aktualumas ir naujumas

Apranga – žmogaus vizitinė kortelė. Rasti savo stilių, tai – sukurti harmoniją tarp vidaus ir išorės, t.y. to, kuo vilkime, avime, juosime, segime, mūvime. Asmenybės apibrėžimas teigia, kad išvertus iš lotynų kalbos žodis “persona” reiškia kaukę. Žmogaus apranga yra savotiška kaukė, kurią kiekvienas kasdiena dėvime ir keičiame priklausomai nuo vyraujančių mados tendencijų bei nuotaikų kaitos. Taip pat, kiekvienas žmogus savo santykį su mada išreiškia individualiai, remdamasis savo vidinėmis vertybėmis ir nuostatomis, savo asmenine logika.

Darbo objektas

Artdizaino projektas „Už STOP linijos ribų“, kurį sudaro 6 kaukės-kostiumai, fotomontažai, videointerviu, videofilmas ir performansas.

Uždaviniai

- Temos paieška, analizė, koncepcijos suformulavimas.
- Literatūros analizė.
- Vizualios informacijos rinkimas ir analizavimas.
- Būsimų *artdizaino* kostiumų variacijų ieškojimui, raiškos priemonių paieška ir analizavimas.
- Artdizaino projekto „Už STOP linijos ribų“ įgyvendinimas.
 - o Kostiumų kūrimas;
 - o Vizualinės medžiagos paruošimas respondentų apkaušai;
 - o Klausimyno kūrimas;
 - o Respondentų atsakymų analizė;

- Videofilmo kūrimas;
- Performanso organizavimas.

Hipotezė

Tikėtina, kad asmens tapatybės paslėpimas suteikia galimybę laisvai jaustis ir atskleisti visuomenės suvokimo ribas.

Darbo tikslas

Išanalizuoti medžiagą susijusią su projektu ir parengti *artdizaino* projektą “Už STOP linijos ribų”, kuris vizualiai išreikštų asmens laisvę paslėpus žmogaus tapatybę.

Metodika

- Magistro darbo teorinėje dalyje atlikta literatūros ir analogų paieška bei jų analizė.
- Kostiumams siūti naudotas juodas trikotažinis audinys, kostiumai dekoruoti įvairiais metalo elementais.
- Foto nuotraukų apdirbimui naudota kompiuterinė grafinė programa Adobe Photoshop.
- Interviu filmuotas kamera Canon 550d, montuotas programa Adobe Premiere Pro CS3.
- Videofilmas kurtas kamera Canon 550d, objektyvais Canon 18-135mm f3,5-5,6 ir Canon 50mm f1,8 , pasinaudojus keturiomis Kontra ETC JR 25-50o 500W lempomis, bei dvejomis ETC PC 1 kW lempomis ir ETC Strobe 750W lempa, naudotas filtras LEE 026. Videofilmas sumontuotas programomis Adobe Premiere Pro CS3 ir Adobe After Effects CS5.5 . Įgarsinimui panaudotas grupės The Knife kūrinys „We Share Our Mother's Health“.
- Klausimyno sudarymas, respondentu apklausa ir atsakymu analize.

1. POSTMODERNIZMAS (ARTDIZAINAS)

Šiuolaikinė meninė kultūra pateikia daug išraiškos priemonių galinčių perteikti žinią visuomenei ir skatinti žmonių standartinio mąstymo pokyčius. Šiuolaikinio meno žanrai, rūšys yra persipynusios tarpusavyje, dažnėja eksperimentų ir bandymų perteikti idėjai ir atsakyti į rūpimus klausimus. Šiuolaikinė dailė ir teatras senai derinami vienas su kitu, atsiradę raiškos būdai tokie kaip akcijos, performansai, happeningas, instaliacija, proceso menas, kūno menas, video instaliacija – savo forma ir ideologija priartėja prie esminių meno raiškos principų.

Dėl postmodernizmo įtakos atsirado išskirtinė dizaino šaka – meninis dizainas (*artdesign*), kuriam nekeliama funkcionalumo reikalavimai. „Originali idėja, nematyta forma ar netradicinis medžiagų panaudojimas – itin reikšmingi šiandien – paverčia jį [t.y. dizaino objektą] meno kūrinium.“ (Šiukščius G., 2005 m.)

1.1. Postmodernizmo sąvoka

Postmodernizmas [lot. Post – po + pranc. modernisme] – sąvoka vartojama naujoms XX a. paskutinio ketvirčio meno raiškos priemonėms apibūdinti. Postmodernizme atsiranda naujos vizualinio meno rūšys, kurių nebuvo tradicinėje dailėje ir modernizme. Kinta meno samprata – menas apibrėžiamas kaip visuomenės, pažiūrų, kultūros, socialinių santykių, realybės suvokimo, meno kaitos ir kt. pokyčių laikmetis.

Taigi, jau 7-tajame dešimtmetyje menas peržengė visas ribas ir menu galima buvo drąsiai pavadinti viską, kas vyksta ar egzistuoja. Postmodernizme nėra bendros sąvokos, kol kas jos painumas ir sudėtingumas atitinka ją siekiamą įvardyti įvairialypę, provokuojamą ir kartais neįmanomą įsprausti į rėmus meno kūrybos visumą.

1.2. Naujasis menas Lietuvoje

Terminas naujas (jaunas menas, naujoji dailė arba naujausia dailė Lietuvoje) siejamas su XX a. paskutiniu dešimtmečiu (1990-1999 m.), su jaunąja karta. Pasak menotyrininkės L. Laučkaitės, apie postmodernizmą Lietuvoje galima kalbėti tik sąlygiškai, suvokiant, kad jis atsiranda kitomis sąlygomis, yra savitas, neadekvatus vakarietiškam variantui. Kartu gyvuoja tradicinė dailė ir modernizmo atšakos. Tradicinių dailės šakų naująjį gyvybingumą reprezentuoja

gausi abstraktaus ekspresionizmo tapyba, fotografija, neoromantiniai peizažai. (Eugenijus A., 1995 m.)

Performansai, akcijos XX a. 9 deš. pab. susiję su grupių POST ARS ir „Žalias lapas“ (1988 m. Vilniuje) veikla, kurioje svarbus ritualinis pobūdis, kūno meno elementai, natūralios organinės medžiagos ir gamtos stichijos. Akcijų metu derinti objektai ir instaliacijos. Grupės veikla 1991 m. nutrūko, bet jos egzistavimas paskatino lietuvių meno konceptualizavimą. POST ARS akcentavo socialinį, „Žalias lapas“ – mitinį, šamanišką aspektą. Šių grupių dėka Lietuvoje įsitvirtino konceptualusis menas, greta kitų išryškėjo postmodernistinė pakraipa.

Kadangi vienas esminių postmodernizmo principų yra komercinių parodų institucijų šalinimasis, todėl ir Lietuvoje meniniai projektai kuriami ir pristatomi nemeninėse erdvėse, miesto aplinkoje ar gamtoje, tam tikroje vietoje, skirtoje tik tam tikrai kūrybai. Pavyzdžiui: grupės SEL projektas Pranciškonų vienuolyno kieme 1995 m.; projektas „Kasdienybės kalba“ 1995 m. Vilniuje, miesto gatvėse; devynių dailininkų parodos Vilniaus parduotuvėse ir vitrinose „Tiems, kurie vertina save ir kitus“.

Naujų menų atstovai naudojami naujomis technologijomis – video, garso aparatūra, specialus apšvietimas, konstrukcinės medžiagos, programinė įranga. Sudėtingesni šiandienos meniniai sumanymai į parodinę erdvę atkeliauja ne iš menininko dirbtuvės, kaip tai buvo anksčiau, bet yra realizuojami vietoje. Kūriniai, galutinai praradę autonomiją, gali egzistuoti tik ekrane, dėstomi visur – ne tik salėse, rūsyje, vestibuliuose, kieme, bet ir tualete, kino salėje, kavinėje, ant stogo, pastato fasaduose. Kinta ne tik menininko – kūrėjo, kūrinio – erdvės, bet ir kūrinio – žiūrovo santykis. Naujieji ieškojimai išskiria jaunosios kartos kūrybą. Aktyvi forma pritraukia žiūrovus, o šiuolaikinis menas savo prigimtimi provokuoja ir ragina žiūrovą bendrauti ir nelikti nuošalyje.

1.3. Pagrindinės Lietuvos šiuolaikinio meno tendencijos, temos, vyraujančios šiuolaikinio meno rūšys, technologijos

XX a. 10-o deš. I-oje pusėje dominavo objektai ir objektiškos instaliacijos, įtvirtinę meno apyvartoje daiktiškas kasdieninio gyvenimo nuotrupas;

XX a. 10-o deš. II-oje pusėje dažnesnėmis tapo mišrios – garso, vaizdo, daiktų – instaliacijos.

Paskutiniame XX a. dešimtmetyje atsirado ironiški postdaiktiški, fliuksiški objektai: POST ARS instaliacijos.

Viena Lietuvos meno savybių, tai ribų tarp meno ir gyvenimo tirpimas. Kadangi menininkas yra vienas iš visuomenės narių, jis kuria meną čia ir dabar, šioje tikrovėje. Vienas iš projektų,

padėjusių menui „nužengti į kasdienybę“, buvo 1995 m. surengta paroda Vilniaus gatvėse „Kasdienybės kalba“. Pirmą kartą buvo pristatytas 1995 m. Soroso šiuolaikinio meno centro metinėje parodoje „Kasdienybės kalba“, kaip gyvoji skulptūra. Tuomet tai buvo visai nauja šiuolaikinės dailės apraiška Lietuvoje. Vėliau kūrinys įgijo performanso bruožų, buvo varijuojama jo pristatymo aplinka, dalyvių kostiumai. (prieiga internete: .; projektas „Kasdienybės kalba“ 1995 m. <http://www.artnews.lt/egles-rakauskaites-performansas-parodoje-gender-check-vienos-mumok-muziejuje-3481> [žiūrėta: 2012 10 04]).

Naujausia Lietuvos dailėje yra socialinė tematika. Menininkai atsigręžia į socialinį gyvenimą ir stengiasi savo darbais patraukti visuomenės dėmesį.

E. Rakauskaitė (g. 1967) – viena iš aktyviausiai šią temą plėtojančių menininkių. Pasak jos, menas ir gyvenimas panašūs – tie patys apsisprendimai, abejonės, bandymas įveikti kompleksus. Ji laisvai renkasi įvairias išraiškos priemones (objektus, performansus, kostiumus, nenuspėjamai jungia vieną su kitu) ne dėl šiuolaikinio pavidalo, siekdama autentiško meninio pergyvenimo – santykio su gyvenimu ir menu. Konceptualiai išgryninti jos darbai ypač emocionaliai paveikūs. (prieiga internete: <http://www.artnews.lt/egles-rakauskaites-performansas-parodoje-gender-check-vienos-mumok-muziejuje-3481> [žiūrėta: 2012 10 04]).

1.4. Pagrindiniai šiuolaikinio meno judėjimai

Šiuolaikiniai meno stiliai:

- Konceptualizmas, taip pat konceptualusis menas;
- veiklos: performansai ir happening'ai, diegimo menas;
- instaliacija;
- video-art;
- minimalusis menas taip pat minimalizmas ir pop menas;
- foto-realizmas, superrealizmas, hiperrealizmas;
- žemės (žemės ar aplinkos menas);
- šiuolaikinis realizmas;
- post-minimalizmas;
- subjektyvus menas;
- grafiti, aerozolių „SPRAY“ tapyba;
- transavangardas (Trans-avant-garde);

- neo-ekspresionizmo meno;
- pop menas ir t.t.

(prieiga internete: <http://translate.google.lt/translate?hl=lt&langpair=en|lt&u=http://www.visual-arts-cork.com/contemporary-art.htm> [žiūrėta: 2012 10 04]).

2. KAUKĖS SIMBOLIKA IR REIKŠMĖ

Kaukė, tai simbolis, kupinas priešybių, kurios neretai taip lengvai persilieja viena į kitą, kad lygiateisių jo reikšmių spektras teikia beribes interpretacijos galimybes. Kiekvienas simbolis yra iki galo neapibrėžiamas, vis dėlto atrodytų, kad nė viename reikšmių ribos nėra tokios paslankios kaip kaukės simbolyje.

Kaukė tuo pat metu ir uždengia, ir atidengia, kuria ir yra kuriama, naikina ir saugo – neveltui jos istorija siekia žmonijos priešistorę. Išižiūrėjus į kaukės simbolio apibrėžtis, galima pastebėti, kad jos pasiduoda tam tikram suskirstymui : nuo negatyvių interpretacijų, aiškinančių kaukę kaip tiesos uždangą ir tikrovės falsifikaciją; neutralių teiginių, kad kiekvienas nešioja kokią nors kaukę, dėl to ji yra vienintelė galima tikrovė, kurią būtina priimti; iki pozityvių tvirtinimų, kad kaukė, tai šarvai, saugantys trapų vidų, ir tik su jais jis gali išgyventi; ir galiausiai iki kraštutinio teigiamo požiūrio, pagal kurį kaukė, tai geresnė tikrovė, tai kas priartina prie tobulybės, dievybės. (Colloquia |23| iSSN 1822-3737, Straipsniai, Tabor J., “Kaukės motyvas Jurgio Savickio ir Witoldo Wojtkiewicziaus kūryboje”)

Pasak Cicerono - „veidas, tai sielos veidrodis“; taigi kaukė, dengianti veidą, neleidžia mums pažinti vidaus, yra tarsi skraistė, dengianti veidrodį. Kaip galime pažinti žmogų, jei negalima pamatyti jo tikrojo veido?“ (Butkus A., 2009 m.). George’as Bataille’us teigia kur kas kategoriškiau: „tarp mūsų, kurias mums siūlo trumpas [mūsų] gyvenimas, toji, susijusi su kaukėmis, turbūt labiausiai kupina nerimo ir prasmės. Be nuogų veidų, kurie yra vien priverti langai nuo svetimų ar grėsmingų regimybių chaoso, niekas nėra žmogiška nesuprantamame pasaulyje“. (Bataille G., p. 151.) Taip pat jis rašo, kad veidai komunikuoja vienas su kitu, tai žmogui yra nepaprastai vertingas dalykas. Jei tasai ryšys nutraukiamas panaudojus kaukę, žmogus tampa sau pačiam priešiška esybe, maitinama slaptų aistrų. Taigi užsidėdamas kaukę žmogus apiplėšia savo žmogiškumą ir didina chaosą, kuris kelia grėsmę tvarkai ir gyvenimui pasaulyje.

Kaukė paslepia mūsų tikrąją tapatybę, tuo tarpu neuždengtas veidas yra vienintelis, kuris gali pastarąją atskleisti. (Freud S., 1992 m.)

Pasak A. Stoškaus sielos persona identifikuoja visus personažus, su kuriais aš bendrauju atsigręždamas į savo vidų ir ugdau pagal prisivartas kultūros normas. <...> Žmogus joje gali pavirsti ir pavirsta kitu dvejopai: išlieka tas pats, bet gauna kitą pavidalą arba išlieka toks pat, bet pasikeičia vidus. Abiem atvejais jis nepasidaro visiškai kitas. Visa šio mitinio akto šurpinanti magija kyla ne iš to, kad viena pasidaro kita, bet kad atsiranda paslaptis, kai žmogus, pavirtęs Kitu, vis dėlto tam tikra prasme išlieka Tas Pats. (Stoškus K. A., 1998 m.)

„Kaukė yra dvilypumo simbolis, tačiau užsidėjus ją galima atskleisti ir tokių galimybių, kurių žmogus nė nenutuokia turįs” – įsitikinęs aktorius A. Žebrauskas. Jo teigimu, tūkstančiai veidų viename asmenyje – lyg sąmonės programos, tereikia ištraukti jas į paviršių ir jomis naudotis. Tačiau sunku nusiplėšti tą vienintelę kaukę, prilipdytą galbūt dar vaikystėje, darželyje ar mokykloje. Taip atsiranda vadinamoji aukos, kuriai niekas nesiseka ir kurią visi skriaudžia, kaukė. Kaip ir pelytės ar Pinokio. Kad ir kokios būtų, jos yra primestos visuomenės ir riboja žmogaus veiksmų erdvę. (prieiga internete: <http://m.lrytas.lt/-13351227401334218970-p2-aktoriai-ir-vienuoliai-tiesia-pagalbos-rank%C4%85-vadovams.htm> [žiūrėta 2012 12 10], Srėbalienė A., ("Vartai") 2012 04 23 “Aktoriai ir vienuoliai tiesia pagalbos ranką vadovams”)

Seminaruose, kuriuos veda A. Žebrauskas, kaukės keičiamos žaidžiant, treniruojantis ar vaidinant. Žmogus iš prigimties yra laisvas – sako A. Žebrauskas. Kaukės yra tik priemonės vidinėms galioms išlaisvinti. Jos padeda suprasti, kad tas pats žmogus gali būti ir vienoks, ir kitoks. Svarbu, kad atlikęs visas užduotis, jis nusiimtų kaukes ir taptų pačiu savimi. (prieiga internete: <http://m.lrytas.lt/-13351227401334218970-p2-aktoriai-ir-vienuoliai-tiesia-pagalbos-rank%C4%85-vadovams.htm> [žiūrėta 2012 12 10], Srėbalienė A., ("Vartai") 2012-04-23 “Aktoriai ir vienuoliai tiesia pagalbos ranką vadovams”)

Vaidinti – reiškia rodyti netikrą savo veidą, užsidėti kaukę, t. y. svetimą veidą. Labai gerai šitą asmenį rodomąsi kitu kaip kaukės užsidėjimą išreiškia lotynų kalbos žodis „persona“. Persona yra asmenį reprezentuojantis veidas ir kartu teatrinė kaukė. Kaukę užsidėjęs asmuo turi veidą, bet tas veidas nėra jo tikras veidas. Kaukė uždengia veidą, bet ji kartu ir parodo, kad ji nėra tikras veidas. Kas neižvelgia veido kaukėtumo, palaiko kaukę tikru veidu, apsigaua. O kas nori apgauti, stengiasi sudaryti iliuziją, kad rodoma kaukė yra tikras veidas. [...] Pridengdamas kauke savo veidą, jis apsimeta kitu, vaizduoja, vaidina kitą. Tikras veidas yra mano Aš, visada vienas ir tas pats, o svetimas kaukes aš galiu laisvai pasirinkti, keisti vieną kita. Skirtingos kaukės – tai skirtingi vaidmenys: pirma, jau užsidėdamas kaukę žmogus apsimeta, rodo save kitu, ir pati kaukė turi beveik magišką galią stimuliuoti vaidinimą, užkrėsti tuo vaidmeniu, kurį reprezentuoja kaukė; antra kiekvienas vaidmuo formuoja tam tikrą parodomąją išvaizdą, t. y. atitinkamą kaukę, redukuojančią atliekamą vaidmenį (Stoškus K. A., 1998 m.).

3. ARTDIZAINO OBJEKTŲ ANALIZĖ

3.1 FOTOGRAFIJA

Fotografija – vaizdų išsaugojimo technologija, naudojant mechaninius, cheminius ar skaitmeninius metodus. Žodis kilęs iš graikų kalbos žodžių φως phos („šviesa“) bei γραφικς graphis („teptukas“), kurie kartu reiškia piešimas šviesa. Šis terminas anglų ir vokiečių kalboje pradėtas vartoti 1839 m. (Prieiga internete: <http://lt.wikipedia.org/wiki/Fotografija> [žiūrėta: 2011 10 22])

3.1.1 Technologija

Fotografuojant šviesa patenka į fotoaparata pro objektyvo lęšių sistemą. Reguluojant šių lęšių padėtį keičiasi vaizdas, fokusuojamas fotoaparato langelyje. Populiariausi, kintamo židinio nuotolio objektyvai leidžia ne vien „sufokusuoti“ (padaryti ryškiau) fotografuojamą vaizdą, bet ir jį priartinti (iš tikrųjų tuo metu yra mažinamas nuotraukos apžvalgos kampas, o „priartinamas“ objektas užima vis didesnę dalį nuotraukos ploto). Vaizdas užfiksuojamas, kol fotoaparato užraktas atidarytas, šviesa patenka ant fotojuostelės ar kitos šviesai jautrios medžiagos ir paveikia šviesai jautrius elementus. Šis procesas kontroliuojamas dviem pagrindiniais fotoaparato parametrais – išlaidymu bei diafragma. (prieiga internete: <http://lt.wikipedia.org/wiki/Fotografija> [žiūrėta: 2011 10 22]).

3.1.1.1 Išlaidymas

Išlaidymas paprastai matuojamas sekundėmis arba sekundės dalimis įtakoja šviesos kiekį patenkantį į fotoaparata. Išlaidymo parametrai priklauso nuo fotoaparato modelio ir nesikeičia pakeitus objektyvą. Nuo išlaidymo priklauso nuotraukos šviesumas bei judančių objektų ryškumas nuotraukoje. Kuo ilgesnis išlaidymas – tuo fotografuojami objektai bus šviesesni (ilgas išlaidymas naudojamas nakties vaizdams ir panašioms), tačiau bus neryškūs arba visiškai susilieję judantys daiktai bei žmonės. Išlaidymas fotografuojant yra derinamas su pasirenkamos fotojuostos jautrumu. (prieiga internete: <http://lt.wikipedia.org/wiki/Fotografija> [žiūrėta: 2011 10 22]).

3.1.1.2 Fotojuostos jautrumas

Fotojuostos jautrumas yra svarbiausias fotojuostos parametras. Jį nurodo gamintojas ir priklauso nuo cheminių medžiagų reakcijos į šviesą savybių. Kuo didesnis skaičius, žymintis juostelės jautrumą, tuo mažiau šviesos (trumpesnio išlaikymo, siauresnės diafragmos) jai reikia, norint užfiksuoti tokio pat šviesumo vaizdą. (prieiga internete: <http://lt.wikipedia.org/wiki/Fotografija> [žiūrėta: 2011 10 22])

3.1.1.3 Diafragma

Diafragma tai pirmoji objektyvo dalis, sudaranti kintamo diametro skylę šviesai patekti. Ji matuojama f-skaičiais, nurodančiais sąlyginį diafragmos diametro bei objektyvo ilgio santykį. Skirtingai nei išlaikymo, galimų diafragmos nustatymo variantų skaičius yra ribotas ir priklauso nuo naudojamo objektyvo. Didelis diafragmos f-skaičius reiškia siaurą skylę šviesai patekti fotografuojant – nuo to nuotrauka bus tamsesnė (nekeičiant išlaikymo), tačiau net ir skirtingu atstumu nuo fotoaparato esantys objektai atrodys ganėtinai ryškūs. Tuo tarpu mažas f-skaičius, reiškiantis plačiai pravertą diafragmą, į nuotrauką praleis daugiau šviesos, tačiau išryškins tik fokusuojamus bei tokiu pačiu atstumu esančius objektus – visa kita bus pastebimai neryšku.

Vėliau fotojuosta yra paveikiama cheminėmis priemonėmis (ryškinama) ir vaizdas užfiksuojamas sukuriant pozityvą arba negatyvą. Po to šviesa, projektuojama per negatyvą (pozityvą) ant šviesai jautraus popieriaus, sukuria spalvotą ar nespalvotą juodai baltą vaizdą – nuotrauką (fotografiją). (prieiga internete: <http://lt.wikipedia.org/wiki/Fotografija> [žiūrėta: 2011 10 22]).

3.1.2 Skaitmeninė fotografija

Skaitmeninė fotografija skiriasi nuo tradicinės (juostinės) tuo, kad šviesa patenka ne į juostą, o į šviesos jutiklių matricą, t. y. šviesos gavėją, tuomet vaizdas apdorojamas ir išsaugomas atminties kortelėje skaitmeniniu formatu, bitais.

Atsiradus skaitmeninei fotografijai prie dviejų pagrindinių fotografijos parametrų – diafragmos bei išlaikymo prisidėjo ir baltos spalvos balansas, anksčiau priklausęs tik nuo cheminių foto juostos ar plokštelės savybių. Jei nenaudojamas automatinis režimas, fotografas, dirbantis su skaitmenine technika, turi pats pasirinkti ir nurodyti aparatui aplinkos apšvietimo kilmę (dienos

šviesa / blykstė / paprasta elektros lemputė ir pan.), arba nurodyti fotografuojamo paviršiaus vietą, kuri nuotraukoje bus balta. Tuomet šviesos jutiklių matrica atitinkamai priderinama visoms kitoms spektro spalvoms, kad spalvų gama nuotraukoje maksimaliai atitiktų įprastą žmogaus akims. (prieiga internete: <http://lt.wikipedia.org/wiki/Fotografija> [žiūrėta: 2011 10 22]).

3.2 Kūno menas

Viena iš šiuolaikinės dailės srovių yra kūno dailės – kitaip dar vadinama body-art (angl.). Jos pradžia laikoma 7-to dešimtmečio pabaiga Niujorke. Tai postmodernistinio meno rūšis – gyvoji skulptūra, susijusi su hepeningu, akcija, konceptualiuoju menu. Žmogaus (dažniausia dailininko arba jo asistento) kūnas tampa menine priemone konceptualiam turiniui perteikti. Kūnas nuasmeninamas, neretai juo piktnaudžiaujama (suraižomas, kaitinamas saulėje), įprastinės jo funkcijos perteikiamos kaip meno vertybė ir fiksuojamos fotografijos, videofilmo priemonėmis. (prieiga internete: <http://linairlina.wordpress.com/page/2/> [žiūrėta: 2011 10 22]).

3.3 Hepingas

Hepingas - (angl. happening – įvykis, atsitikimas) vėlyvojo modernizmo meno rūšis: improvizuojamas reginys iš kelių, dažnai tarpusavyje nesusijusių veiksmų gatvėje ar kt. nemeninėje aplinkoje. Ši, popdailei artima meninės akcijos forma, įsitvirtino 7-ame dešimtmetyje.

Hepeningo tikslas – ištrinti ribą tarp meno ir kasdienio gyvenimo, sukurti atsitiktinio, netikėto įvykio įspūdį, į meninį vyksmą įtraukti publiką ir taip panaikinti ribą tarp meno ir gyvenimo.

Šios meno rūšies pradininkais laikomi kompozitorius Džonas Keidžas (Jon Cage, 1912 -1992 m., Amerika), Fluxsus kūrėjai, dailininkas Alanas Kaprovas (Allan Kaprow, 1927 – 2006 m., Amerika), kuris pirmasis 1959 m. pavartojo hepeningo terminą ir pavadino pirmą tokio pobūdžio akciją „Aštuoniolika šešių dalių hepeningų“ („18 Happenings in 6 Parts“).

Tarp svarbiausių hepeningo atstovų yra taip pat Džimas Dinas (Jim Dine, 1935 m., Amerika) Klasas Oldenburgas (Claes Oldenburg, 1929 m., Amerika), Robertas Raušenbergas (Robert Rauschenberg, 1925 – 2008 m., Amerika).

Hepingas dažniausiai dideli renginiai, kurių apytikrę eigą nubrėžia dailininkas, tačiau juose daug improvizacijos, todėl jie nerepetuojami ir dažniausia vyksta tik kartą. Labiau akcentuojami vizualūs ir liečiami dalykai. Žiūrovai įtraukiami į vyksmą stengiantis pakeisti jų

įprastinį matymą ir suvokimą (prieiga internete: <http://linairlina.wordpress.com/page/2/> žiūrėta: 2011 10 22)).

Meninės, ar tiksliau koliažinės aplinkos teikiamus pojūčius hepeningas išplėtė į situacijas, kuriose reiškesi garsai, gestai, pojūčiai, netgi kvapai. Žiūrovui nepateikdavo jokie siužeto schemos ir suvokti pojūčius buvo jo paties rūpestis.(prieiga internete: <http://linairlina.wordpress.com/page/2/> [žiūrėta: 2011 10 22]).

Su hepeningu siejamos ir kitos netradicinės kūrybinės veiklos formos kūno menas (angl. body art), pašto menas (angl. mail art), žemės menas, vėlesnieji aštunto dešimtmečio performansai, taip pat Fluksus.

3.4 Performansas

Performansas – (angl. performance – įvykdymas, vaidinimas), postmodernistinio meno rūšis: iš anksto apgalvotas, konceptualus veiksmas, kurio pagrindinė išraiškos priemonė – paties menininko kūnas (prieiga internete: <http://linairlina.wordpress.com/2010/06/06/performansas/> [žiūrėta: 2011 10 22]).

Dažniausiai performansas atliekamas dailės galerijoje, fiksuojamas foto-, video-priemonėmis. Skiriasi nuo hepeningo ir akcijos, nes dažniausia vyksta pagal griežtą scenarijų nedalyvaujant publikai. Paplito XX a. 8-ame dešimtmetyje (prieiga internete: <http://linairlina.wordpress.com/2010/06/06/performansas/> [žiūrėta: 2011 10 22]).

Tipiškiausias šios krypties menininkas Jozefas Boisas (1921 – 1986 m., Vokietija) – bene įtakingiausia figūra paskutiniame XX a. ketvirtyje. 1965 m. Diuseldorfo Schmela galerijoje surengtame performanse „Kaip išaiškinti paveikslus mirusiam kiškiui“ dailininkas, sėdėdamas kambaryje, prikrautame veltinio, taukų, vielos ir medžio, išsitemęs veidą auksuotu medumi, nuolat kažką šnibždėjo rankose laikomam mirusiam kiškiui. Asmeninė žmogiška patirtis, meno ir publikos santykio problema bei rituališkas veiksmas čia susijungia iškalbingame, metaforiškame vaizde, priešingame performanso pirmtako hepeningo abstraktumui.(prieiga internete: <http://linairlina.wordpress.com/2010/06/06/performansas/> [žiūrėta: 2011 10 22]).

Performansuose dažniausiai kaip kostiumas pateikiamas išdažytas žmogaus kūnas, norint kiekvienu raumeniu perduoti autoriaus reprezentuojamą idėją, žinią visuomenei. Šiuolaikiniai performansai pasitelkia videodailę, kuri padeda maksimaliai paveikti žiūrovą. Taip pat dažna performanso išraiškos priemonė yra šokio judesiai bei garsinis fonas, kurį dažnai sudaro įvairių garsų samplaika, siekiant didesnio poveikio.

3.5 Videodailė

Videomenas (lot. video – matau + menas) vizualinių menų šaka, pagrįsta technine išraiškos priemone – vaizdo įrašu.

Videodailės esmė – konceptualusis audiovizualinis vyksmas. Meninis vaizdas fiksuojamas vaizdajuostėje ir atkuriamas televizijos (TV) ekrane. Videodailė išaugo iš Fluxus judėjimo, kuris savo veikloje turėjo daug raiškos priemonių.

1963 m. šios dailės priemonės išbandė Fluxus narys Nam June Paikas (Nam June Paik, 1932 – 2006 m., Korėja). Vienos Fluxus akcijos metu jis ir Volfas Fostelis (Wolf Vostell, 1932 - 1998 m., Vokietija) pirmą kartą panaudojo televizijos vaizdą, manipuliuojamą magnetais (TV dekoliazai).

Videodailė susijusi su hepeningu, performansu, žemės menu, kūno menu – dokumentuoja dailininko kūrybinį veiksmą. Nuo 1968 m. videodailė paplito Didžiojoje Britanijoje, Olandijoje, Vokietijoje, Šiaurės Amerikoje, Japonijoje ir kitose šalyse. Kiti atstovai: Rebeka Horn (Rebecca Horn, 1944m., Vokietija) ir U. Rosenbachas, Bilas Viola (Bill Viola, 1951 m., Amerika) ir kt. Atskira videodailės forma yra videoinstaliacijos t.y. videoskulptūros, perfrazuojančios televiziją, pavyzdžiui „TV Buda“ (1974 m.), sukurtas Nam June Paiko (1932 – 2006 m., Korėja) arba M.-J. Lafontaine (1950 m., Briuselis) „Plieninės ašaros“ (1987 m.) (prieiga internete: <http://hmmarta.wordpress.com/2011/04/15 /video-menas/> [žiūrėta: 2011 11 22]).

3.6 Mada

Mada (pranc. mode < lot. modus – saikas, būdas, maniera) – tai trumpalaikis stiliaus variantų pasireiškimas. Mada, kaip konkretus dalykas, padeda suformuoti stilių. Ji, kaip sudėtingas socialinis ir psichologinis reiškiny, jautriai reaguoja į visuomeninius įvykius, krizines situacijas. Mada jungia žmones, veikia jų nuotaiką ir charakterį, teikia daug teigiamų emocijų. Daugiausia ji siejama su žmonių apranga. Madingai apsirengęs žmogus jaučiasi tvirčiau, pilnavertiškiau. (Adomonis J., 2008 m.)

Ne visuomet mada atsiranda iš estetinių paskatų. Kartais dangstoma kokia nors kūno yda. Pavyzdžiui, karalius nešiojo aukštą apykaklę dėl to, kad jo kaklas apžėlęs, o dvariškiečiai, nieko neįtardami, ėmė tai pamėgdžioti dėl grožio.

Gerokai mados tradiciją sujaukė hipių judėjimas – atsirado kaubojiška džinsų mada. Hėpius pakeitė pankai. Plačiai paplitusi jų pretenzinga mada, susijusi su žinomu anglų estradiniu ansambliu „Sex pistols“.

Su hipių iššūkiu oficialiaja mada susiformavo antimada, kuri dėl savo šiurkštaus, vulgaraus, nekontroliuojamo skonio buvo vadinama laukine.

Pastaraisiais metais kai kurios mados kyla dėl praktiškumo, patogumo ir sveikatingumo. Tuo pasižymi šiuolaikiniai drabužiai (išeiginiai, darbiniai, sportiniai, turistiniai ir kt.). būna ir atvirkščiai, kai estetiniai dalykai nepasiteisina praktiškai (ilgi sijonai, pūstos rankovės, aukštakulniai batai, aštrūs papuošalai, šiurkšti faktūra ir kt.).

Drabužių madas lemia lytis, amžius ir net individo moralinis elgesys bei pareigos. Pagal emocinį pobūdį darbužis gali būti griežtas, puritoniškas, dalykiškas, svarbus, iškilmingas, sodrus, agresyvus, pretenzingas, lengvabūdiškas, puošnus, subtilus ir t.t. Estetiškai tobuliausias – kai jis išryškina geriausias žmogaus savybes ir yra šiuolaikiškas.

Pastebimas vyrų ir moterų aprangos supanašėjimas prasidėjo XVII a., kai moterys pasirinko vyrišką kaklaraištį. O jau XIX a. septintame dešimtmetyje moterys pradėjo vilkėti vyrišką kostiumą, smokingą, liemenę ir marškinius. Vyriška mada moterys ypač susižavėjo XX a. antrajame dešimtmetyje. Vyrai moteriškai pradėjo atrodyti pradėję auginti ilgus plaukus, prisitaikę rankinukus, ryškių spalvų gėlėtus kaklaraiščius, marškinius, labai ilgus švarkus, aukštakulnius batus. (Adomonis J., 2008 m.)

Mada nepripažįsta konservatyvumo – ji dabar labai demokratiška, iš aprangos labai sunku atskirti žmogaus profesiją ir luomą. Šiandien ji tampa ne šimtų, bet milijonų mada, peržengia nacionalinio uždaro ribas. (Adomonis J., 2008 m.)

4. PROTOTIPŲ FUNKCINĖ IR TECHNOLOGINĖ ANALIZĖ

4.1 *Kostiumų konstrukcija*

4.1.2 Drabužių klasifikacija

Drabužiai yra viena iš apsauginių priemonių, kuri apsaugo žmogaus kūną nuo žalingo klimato poveikio ir pan. Iš drabužių mes galime spręsti apie žmogaus kultūrą, socialinę padėtį, pomėgius ir t.t.. Jie priskiriami prie masinės paklausos prekių.

Šiuo metu pirkti drabužius yra patogiau nei juos siūti. Pastaruoju metu atsiranda vis daugiau specializuotų, prabangių drabužių parduotuvių ir pirkėjams siūlomas platus pasirinkimas drabužių asortimentas.

Drabužiai klasifikuojami į viršutinius, apatinius ir galvos apdangalus. J. Pričinauskas šalia viršutinių drabužių dar išskiria lengvus viršutinius.

Audinių asortimentas yra skaičiuojamas tūkstančiais, nes kiekvienas audinys skiriasi savo sudėtimi, faktūra, išvaizda ir pan.

Megzti drabužiai, tuo tarpu ir trikotažas taip pat gali būti iš tokių siūlų:

- medvilninių;
- vilninių;
- pusvilninių;
- akrilano;
- viskozės;
- bukle;
- ir kt.

Pagal konstrukcijų sudėtingumą, dekoratyvines linijas bei atskiras detales drabužiai gali būti:

- griežtos formos (išlaikytos tiesios linijos, nesudėtinga konstrukcija, mažai dekoratyvinių detalių);
- sportinės formos (linijos sudėtingos konstrukcijos, laisvas stilius);

- “fantazijos” formos (pasižymi detalių gausumu bei įvairove, talijos linija gali būti aukščiau arba žemiau juosmens);
- ir kt.

Yra daugybė požymių pagal kuriuos galima klasifikuoti drabužius. Ne veltui dauguma marketologų teigia, kad drabužių asortimentas yra pats sudėtingiausias, turintis daugybę rūšių, porūšių.

Pagal paskirtį drabužiai yra skirstomi į:

- buitinius (kasdieninius) – tai kostiumai, kelnės, suknelės, paltai megztiniai ir t.t.;
- sportinius – kostiumai slydinėjimui, šortai, maudymosi kostiumėliai;
- specialiuosius (darbinius) – kombinezonai, chalatai;
- uniformos;
- tautiniai drabužiai;
- ir kt.

Pagal tai, kokiai lyčiai skirti bei amžių yra išskiriami:

- vyriški;
- moteriški;
- vaikiški, o šie savo ruožtu į:
- naujagimiams;
- ikimokykliniam amžiui;
- mokyklinio amžiaus;
- paaugliams;
- ir kt.

Pagal sezoniškumą:

- žieminiai;
- vasariniai;
- demesezoniniai;
- tinkantys bet kuriam metų laikui;
- ir kt.

Pagal medžiagą iš kurios pagaminti:

- iš audinio;
- megzti;
- iš odos;
- iš kailio ir kt..

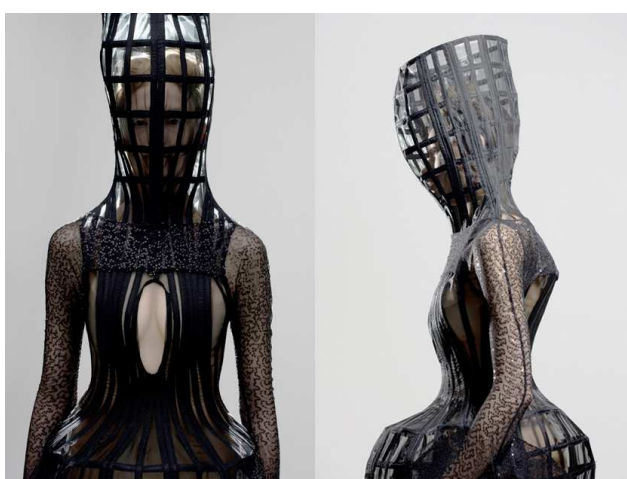
Kadangi praktinėje šio darbo dalyje yra nagrinėjamos viršutinių drabužių asortimentinės rūšys, tai 1 lentelėje pateiktas viršutinių drabužių asortimentas pagal J. Pričinauską (J. Pričinauskas, 1991 m.):

1 lentelė. Viršutinių ir lengvųjų viršutinių drabužių asortimentas

Grupė	Pogrupis	Asortimentinė rūšis
Viršutiniai	Paltai	Paltai, puspaltai, lietpaltai, skraistės
Lengvieji	Kostiumai	Kostiumai, sportiniai kostiumai, švarkai,
	Suknelės	švarkeliai, smokingai, palaidinės ir t.t.
	Palaidinės	Suknelės, chalatai ir t.t.
	Sijonai	Sijonai-kelnės ir t.t.
	Įvairūs	Prijuostės ir t.t.

5. ANALOGŲ ANALIZĖ

5.1 Ara Jo

1 pav. Ara Jo kostiumai.

Biografija

Ara Jo (Join LinkedIn, 1985 m. Bidžioji Britanija) yra kilusi iš Londono, Didžiosios Britanijos. Menininkė baigė studijas 2009 m. Central Saint Martins College of Arts and Design . Jos kolekcijos buvo sukurtos ir pristatytos Didžiojoje Britanijoje.

Dizainerė yra įsikūrusi Londone. Ara sukūrė prekinį ženklą "Ara Jo" žymintį jos studijos kolekcijas. Ara pagrindiniai projektai su muzikantais, ji jiems kuria specialius kostiumus. (prieiga internete: www.notjustalabel.com/arajo [žiūrėta: 2012 11 22])

Kostiumų analizė

Ara Jo kolekcija yra skirta moterims, kurios yra pasitikinčios ir myli save, taip pat mėgaujasi feministiška apranga. Menininkė kuria rūbus tokioms įžymybėms kaip: Lady Gaga, Jamelia, Leona Lewis, Kimberly Wyatt, Buttafly, Grace Obika ir kt. Kostiumai išryškina moteriškas kūno linijas, jas pabrėžti padeda plastiškas, blizgus audinys, kartais siluetas ryškinamas linijomis nuo pat viršugalvio iki rūbo pabaigos. Kostiumai vientisi, dengiantys veidą.

5.2 Gareth Pugh

2 pav. Gareth Pugh kostiumai.

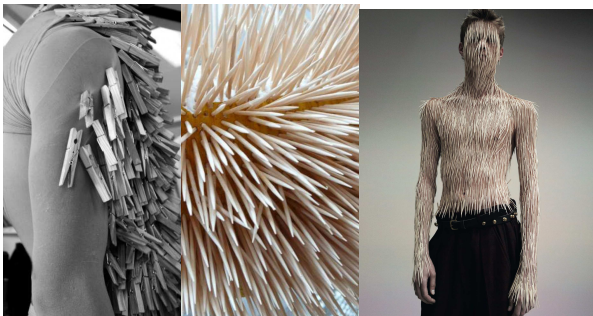
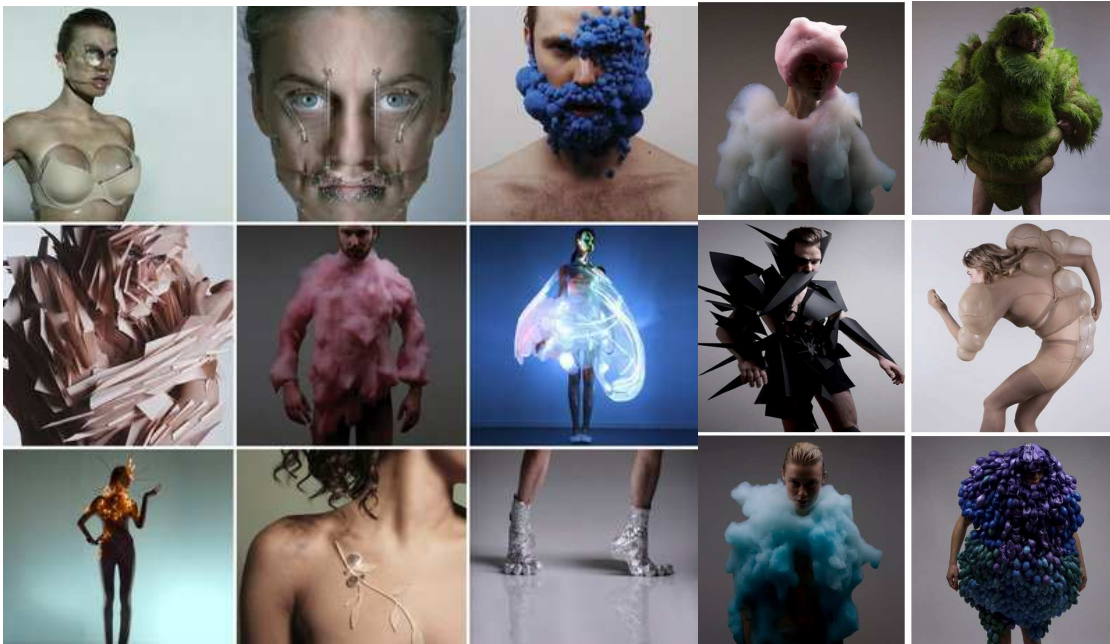
Biografija

Savo architektūriškais drabužiais garsėjantis jaunas britų dizaineris Gareth Pugh gimė 1981 m. Sanderlande, Didžiojoje Britanijoje. 2005 m. Londono mados savaitės metu šis dizaineris pristatė savo pirmąją kolekciją ir sulaukė didžiulio pripažinimo. Kolekcija taip pat išlaikė sąsajas ir su senesnėmis dizainerio kolekcijomis – dryžiai, laisvai krentantys, lengvi šalikai, siūbuojančios balioninės apimtys, vienspalviškumas. (prieiga internetu: <http://www.grozioguru.lt/straipsniai/gareth-pugh--siandien-ir-pries-dvidesimt-metu> [žiūrėta: 2012 11 22]).

Kostiumų analizė

Kostiumuose dominuoja chromatinės spalvos, kartais pritaikomas blizgius audinys. Kolekcijoje naudojamos geometrinės formos iškraipančios darkančios žmogaus siluetą. Sunku nustatyti aprangą dėvinčių modelių lytį, tiek dėl paslėptų po kauke veidų, tiek dėl aukštakulnių batų, kuriuos avi ir vyrai ir moterys.

5.3 Lucy and Bart

3 pav. Lucy and Bart kostiumai.

Biografija

Lucy and Bart bendras projektas tarp Lucy McRae (1987 m., Didžioji Britanija) ir Bart Hess (1984 m., Olandija). Dizaineriai susitiko „Philips Design“ moksliniame projekte 2007 m. Jų kūryba apibūdinama, kaip mados struktūra, veikimo ir kūno perkūrimas. Jie žavisi genetinės manipuliacijos ir grožio išraiška. Jų darbas kuriant ateities žmonių figūras, naudojant protezavimo technologijų būdus, žmogaus sveikatos stiprinimui. (prieiga internete: <http://lucyandbart.blogspot.com/> [žiūrėta: 2012 11 22])

Kostiumų analizė

Kostiumams sukurti naudojamos įvairios medžiagos bei technologijos, nuo spaliniu koloritu dekoruotos putos iki gyvos žolės išaugintos ant kostiumo. Atsižvelgiama į žmogaus figūrą, kuriamas ateities žmogus. Vienuose kostiumuose veidas dengiamas pilnai, kuriant vientisą kostiumą, kitur veidas deformuojamas sukuriant kaukės iliuziją. Kostiumai kuriami tiek montuojant juos tiesiogiai ant modelių kūnų, tiek gaminat atskirai iš įvairių medžiagų. Vieni kostiumai pabrėžia, žmogaus formą, kiti ją iškraipo .

5.4 Martinas Margiela

4 pav. Martinas Margiela

Biografija

Belgas Martinas Margiela šiandien laikomas vienu talentingiausiu bei kūrybingiausiu mados kūrėju visame pasaulyje. Jo kuriami šedevrai, kuriuos vadinti drabužiais būtų labai nepadoru, jau ilgus metus drąsiai varžosi su žymiausiais mados namais: Christian Dior, Alexander McQueen,

Balenciaga ir kt. Martino Margielos mados ženklas „MMM“ istoriją. (prieiga internete: <http://infashion.blogas.lt/nematomas-absurdo-meistras-martinas-margiela-1567.html> [žiūrėta: 2012 11 22]).

Kostiumų analizė

Dizainerio kurta kolekcija pabrėžia moters siluetą. Aptemos kelnės, trumpos suknelės išryškina moteriškumą. Tačiau kolekcijos pristatymuose dizainerio rūbus demonstruojančių modelių veidai dengiami siekiant išlaikyti paslaptį. Tai tarsi autoriaus ženklas – anonimiškumas. Teigiama, kad dizaineris slepia savo asmeninį gyvenimą, siekdamas pabrėžti savo anonimiškumą dengia modelių veidus.

6. ARTDIZAINO PROJEKTO „UŽ STOP linijos ribų“ analizė

Artdizaino projektą „už STOP linijos ribų“ sudaro 5 dalys: kostiumai, fonuotraukos, videointerviu, videofilmas, performansas.

Kostiumams siūti naudojamas juodas trikotažinis audinys, kostiumai dekoruoti įvairiais metalo elementais.

Foto nuotraukų apdirbimui naudota kompiuterinė grafinė programa Adobe Photoshop.

„Adobe Photoshop“ (trumpiau – „Photoshop“) yra profesionalios programinės įrangos paketas, skirtas taškinei grafikai redaguoti bei koreguoti ir dažnai naudojamas vaizdų elementams išskirti, fotomontažams bei nuotraukoms retušuoti. Tačiau tekstas taip pat gali būti įtrauktas kaip dizaino dalis, tai leidžia sklandžiai integruoti tekstus ir vaizdus vienoje skaitmeninėje aplinkoje.

Programa „Photoshop“ pakeičia ir pagerina „tamsiojo kambario“ (t.y. neskaitmeninio fotografavimo laboratorijos) techniką, tokią kaip retušavimas, šviesumo ir kontrasto reguliavimas, taip pat leidžia lengvai apkarpyti nuotraukas. Neskaitmeningų fotografijų atveju prieš redagavimą atliekamas ryškinimas, džiovinimas, chemikalų plovimas ir kt. dažnai programoje „Photoshop“ naudojami įrankiai – teptukas (Brush), trintukas (Eraser) ir defektų šalinimo (Healing). Jie leidžia retušuotojui pašalinti trūkumus ir nepageidaujamus objektus.

Šios programos svarbiausios ypatybės – importuotų vaizdų kilnojimas, redagavimas, skaitydamas į sluoksnius teoriškai begaliniame lape keičiant objektų dydį ir sluoksnius bei neprarandant informacijos, kokybės ar raiškos. (Dabner D., Calver S., Casey A., 2009 m.)

Videointerviu filmuotas kamera Canon 550d, montuotas programa Adobe Premiere Pro CS3.

Videofilmas kurtas kamera Canon 550d, objektyvai Canon 18-135mm f3,5-5,6 ir Canon 50mm f1,8 kamera, pasinaudojus keturiomis Kontra ETC JR 25-50o 500W lempomis, bei djiemomis ETC PC 1 kW lempomis ir ETC Strobe 750W lempa, naudotas filtras LEE 026. Videofilmas montuotas Adobe Premiere Pro CS3. Tai profesionaliai filmų kūrybai skirta programa, kuria nufilmuoti vaizdai apdorojami tam skirtomis funkcijomis, kurių yra nesuskaičiuojamai daug.

Tai galinga programa, skirta vaizdo apdorojimui bei redagavimui. Ši programa yra brangiausia iš analogiškų programų, tačiau ir geriausia. Beveik visi profesionalai renkasi būtent šią programinę įrangą. Visi veiksmai dirbant su vaizdo medžiaga „Adobe Premiere“ atliekami viename lange: automatinis bei rankinis vaizdo įrašymas, specialių efektų valdymas, montažas, medžiagos eksportavimas, kodavimas, peržiūra ir t.t. Norint patogiai dirbti šia programa, reikalingas mažiausiai 17 colių įstrižainės monitorius.

Multimedijos kūrybinis darbas.

Adobe After Effects CS5.5 programinė įranga yra pramonės lyderė kuriant sudėtingą judesio grafiką ir kinematografinius vaizdo efektus. Skirta transformuoti judančius vaizdus, pristatant projektus teatre, gyvenamuosiuose kambariuose, asmeniniuose kompiuteriuose ir mobiliuose įrenginiuose. (prieiga internete: <http://www.torrent.ai/v2/torrents-details.php?id=229618> [žiūrėta: 2012 12 20])

Igarsinimui panaudota grupės The Knife kūrinys „We Share Our Mother's Health“. Videofilme judesio (šokio) pagalba atskleidžiama žmogaus laisvė, pasitelkus kostiumus, kurie dengia veidą. Šokio choreografiją kūrė ir video filme filmavosi Šiaulių Universiteto Menų fakulteto Estardos meno specialybės 2 ir 4 kurso studentai.

Performansas atliekamas šviesų ir judesio išraiškos pagalba atskleidžiant žmogaus laisvumą dengiant veidą ir susikaustymas jį atidengus.

TYRIMAS

Tyrimo problema

Žmogaus tapatybės slėpimas.

Tyrimo objektas

Įvairaus amžiaus Šiaulių miesto gyventojai.

Tyrimo tikslas

Įrodyti arba paneigti, kad žmogus slėpdamas tapatybę jaučiasi laisvai.

Tyrimo uždaviniai:

- Literatūros analizė.
- Klausimyno sudarymas.
- Respondentų apklausa.
- Respondentų atsakymų analizė.
- Tyrimo apibendrinimas ir išvadų suformulavimas.

Tyrimo metodika

Atviras interviu, video.

Tyrimo analizė

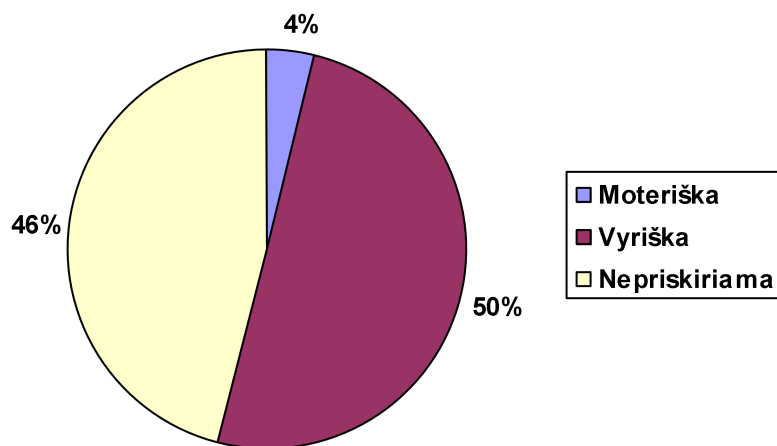
Respondentams buvo pateiktas klausimynas, kurį sudarė 12 klausimų (žr. PRIEDAS Nr. 1). Apklausa vyko pasitelkus interviu metodą, respondentų buvo prašoma leisti nufilmuoti jų atsakymus, deja tik mažoji dalis (28 %) respondentų sutiko būti filmuojami. Respondentams buvo rodomos magistro darbo *artdizaino* projekto „Už STOP linijos ribų“ kostiumų nuotraukos (toliau: nuotraukos) (žr. PRIEDAS Nr. 3). Apklausoje iš viso dalyvavo 50 respondentų, kurių amžius buvo nuo 18 iki 50 metų. Apklausa buvo vykdoma Šiaulių mieste 2012 m. gruodžio mėnesį.

Pirmiausiai pateikus respondentams nuotraukas buvo siekiama išsiaiškinti kokias asociacijas sukelia juose pateikti kostiumai. Respondentams buvo asociacijos su veiksmu; suvaržymu; nepadoriais dalykais; neigiamomis emocijomis; tamsa; agresija; laisve, energija; žmogum slepiančiu save; erotika; menu. Vyresnio amžiaus respondentams asociacijos buvo neigiamesnės, nei jaunuoliams.

Respondentams pateikus klausimą „Kaip manote kam galėtų būti pritaikyti šie kostiumai?“, buvo gauti šie atsakymai: nekasdieniai, fotosesijoms; vaidinimams, spektakliams; homoseksualams; teatrui; pasislėpimui; romantikai; karnavalams; parodai. Gavus tokius atsakymus, galima daryti išvadą, kad tokius kostiumus įsivaizduoja tik scenoje.

Respondentų buvo prašoma pakomentuoti, kokias emocijas kelia nuotraukose pateikti kostiumai. Respondentams nuotraukos sukėlė tokias emocijas, kaip: spėliojimai; noras ištrūkti; šiurpumas; pasimetimas; šypsena; intriga; aistrą, susidomėjimą; linksmumą; neigiamas; agresiją.

Respondentų buvo prašoma priskirti kostiumus jiems labiausiai tinkančiai lyčiai. Respondentų atsakymai pasiskirstė taip, kaip galima matyti iš diagramos pateiktos 5 pav. . Didžioji dalis respondentų (50 %) mano, kad kostiumai vyriški ir tik keli apklaustieji (4 %) manė priešingai, kad tai labiau moteriški kostiumai.

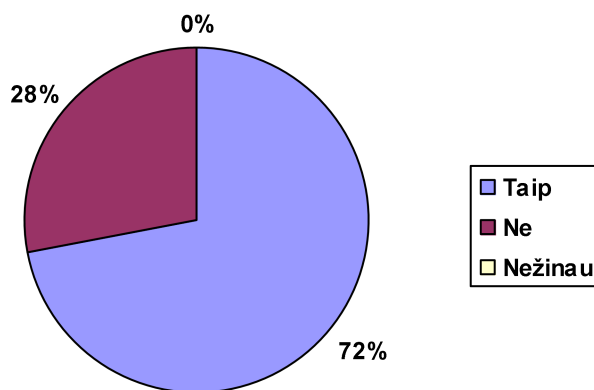

5 pav. Respondentų nuomonė apie kostiumų pritaikomumą pagal lytį

Dalis respondentų sakė, kad kostiumai atskleidžia modelių socialinę padėtį, tačiau paprašyti patikslinti, kokia jų nuomone galėtų būti kostiumus dėvinčių modelių socialinė padėtis, dauguma savo atsakymą pakeitė, nes negalėjo konkrečiai įvardinti socialinės padėties.

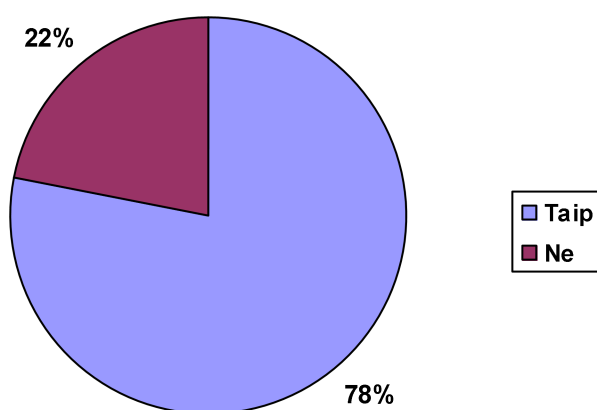
Respondentų buvo prašoma įvardinti, kaip jų nuomone modeliai jaučiasi dėvėdami kostiumus. Dažniausi atsakymai: jie atlieka savo darbą; suvaržyti; laisvai; puikiai; geria; drąsiai; įdomiai, nes kostiumai ne kasdieniški; patogiai.

Respondentų buvo klausiama, ar modeliams suteikia laisvę paslėptas veidas. Respondentų atsakymai pasiskirstė taip, kaip galima matyti iš diagramos pateiktos 6 pav. Didžioji dalis respondentų (72 %) mano, kad modeliai jaučiasi laisvai, (28 %) manė priešingai, kad uždengtas veidas modeliui nesuteikia laisvės.

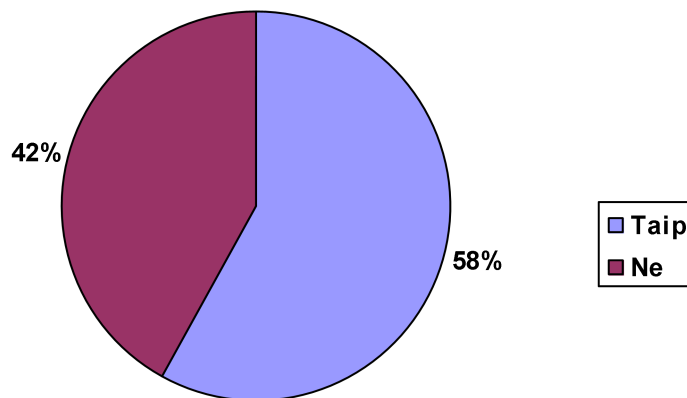
6 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas apie modelių savijautą dengiant veidą

Didžiajai daliai apklaustųjų apranga turi įtakos jų nuotaikai (78 %), kitų apklaustųjų nuomone apranga jų nuotaikai reikšmės nesudaro (22 %) (žr. 7 pav.). Apklauskos metu pastebėta, kad apranga didžiausią įtaką nuotaikai turi moterims.

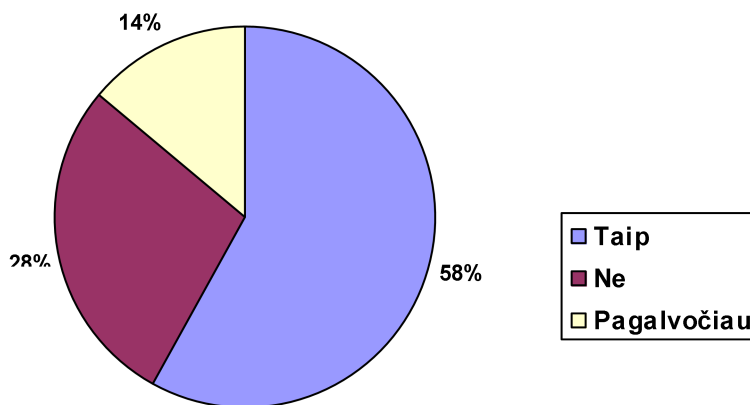
7 pav. Aprangos įtaka respondentų nuotaikai

42 % apklaustųjų nuomone uždengtas veidas nesuteikia jiems laisvės, o 58 % respondentų jaustųsi laisviau jei veidas būtų dengiamas kauke (žr. 8 pav.). Iš diagramos matyti, kad apklaustieji pasiskirstę tolygiai.

8 pav. Veido uždengimo įtaka respondentų laisvei

Respondentų paklaustus „Ar sutiktumėte tokiai avantiūrai jei veidą slėptų kaukė?“ 58 % apklaustųjų sutiktų dalyvauti panašiam projekte, bet tik uždengus veidą, 28 % teigė, kad nenorėtų dalyvauti tokiam projekte, likusioji dalis (14 %) respondentų pasisakė, kad jiems reiktų pagalvoti (žr. 9 pav.).

9 pav. Atsakymų į klausimą "Ar sutiktumėte tokiai avantiūrai jei veidą slėptų kaukė?" pasiskirstymas procentais.

Respondentų buvo prašoma pateikti savo nuomonę į klausimą „Kokiu tikslu žmonės slepia savo veidą?“. Respondentų nuomone žmonės slepia savo veidą, nes nori pabėgti, pasislėpti; kai nenori atskleisti emocijų, kad nepažintų aplinkiniai; nenori pasirodyti, kad būtų drąsiau; nori

pasislėpti; kad paslėptų savo baimes; kad persikūnytų; dėl saugumo jausmo; pramogai; kad pasislėptų; dėl privatumo, nenori atsiskleisti; kad nesiviešintų; dėl nepasitikėjimo jausmo; kad pasislėptų nuo žmonių.

Apklaustieji teigia, kad žmogus turi daug kaukių, priklausomai nuo situacijos žmogus prisitaiko sau kaukes, darbo aplinkoje, su draugais, namuose, yra įvairūs gyvenimo vaidmenys, užsideda kaukes norėdami paslėpti save savo emocijas, atsiriboti.

Tyrimo metu parodyta, kad tapatybės, veido rodymas žmones riboja, atskleidžia aplinkinių nuomonės reikšmingumą asmeniui. Didžioji dalis respondentų nesutiko būti filmuojami atsakinėjant į pateiktus klausimus, motyvuojant, jog nenori būti rodomi viešai. Tačiau atsakydami į klausimus teigė, kad uždengtas veidas jiems laisvės suteikia ir apranga jų elgesiui įtakos iš dalies turi.

IŠVADOS

1. Žmogaus apranga yra savotiška kaukė, kurią kiekvienas kasdiena dėvime ir keičiame priklausomai nuo vyraujančių mados tendencijų bei nuotaikos kaitos. Taip pat, kiekvienas žmogus savo santykį su mada išreiškia individualiai, remdamasis savo vidinėmis vertybėmis ir nuostatomis, savo asmenine logika.
2. Tyrimo metu įrodyta, kad eilinis žmogus dėvėdamas kostiumą tiki gali viską, išnyksta vidinės baimės, nors po kostiumu jis vis tiek yra pažeidžiamas žmogus. Uždengtas veidas tarytum slopina baimės jausmą. Pastebėta, kad pakeitęs savo aprangą kostiumu, karnavalo ar kitos šventės metu, įsijaučia į tą vaidmenį ir leidžia sau elgtis taip kaip neleistų būnant toje pačioje situacijoje, bet be kaukės, be sau priskirto vaidmens.
3. Fotosesijose fotografavęsi ir videofilmavimuose filmavęsi žmonės nėra profesionalai, tačiau buvo pastebėta, kad užsidėję kaukes – kostiumus jautėsi laisvai ir pripažino, kad uždengtas veidas suteikia laisvumo pojūtį. Teigė, kad realiame gyvenime nedirštų taip elgtis kaip elgėsi dėvėdami kostiumus.

LITERATŪRA

1. Šiukščius G., „Dizainas:menas, mokslas, technologija“, Vilnius, 2005 m.
2. Eugenijus A., „Miestelėnai. Miestas ir postmodernioji kultūra.“ Leidykla Taura, Vilnius, 1995 m.
3. Lydeka, A. „Etiketas kiekvienam“, Vilnius, leidykla „Eugrimas“, 2006, 2008.
4. Colloquia |23| iSSN 1822-3737, Straipsniai, Tabor J., „Kaukės motyvas Jurgio Savickio ir Witoldo Wojtkiewicziaus kūryboje”
5. Dabner D., Calver S., Casey A., „Grafinio dizaino mokykla: grafinio dizaino teorija ir elektroninė leidyba“, leidykla Žara, Kinija, 2009 m.
6. Adomonis J., „Nuo taško iki sintezės“, Vilniaus dailės akademijos leidykla, Vilnius, 2008 m.
7. Butkus A., „Sparnuotieji žodžiai“ leidykla Aesti, Kaunas, 2009 m.
8. Bataille G., „Maska“, in: Maski, Transgresje 4.
9. Freud S., „Kultura jako źródło cierpień, vertė Jerzy Prokopiuk“, Warszawa: Wydawnictwo kr, 1992 m.
10. Stoškus K. A., „Asmuo: jo personažai, kaukės, vaidmenys“, leido Vilniaus pedagoginis universitetas, spausdino AB „Vilma“, Vilnius, 1998 m.
11. „Visuotinė lietuvių enciklopedija“ I A – Ar. Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, Vilnius, 2001.
12. „Visuotinė lietuvių enciklopedija“ XIV Magdalena - Mexico. Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, Vilnius, 2008.
13. „Visuotinė lietuvių enciklopedija“ XVI Naha – Omuta. Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, Vilnius, 2009.
14. Józef Tischner, Filozofia dramatu: Wprowadzenie, Paryż: Editions du Dialogue, 1990, p. 28–30.
15. Friedrich Nietzsche, Z genealogii moralności: Pismo polemiczne, vertė Grzegorz
16. Sowinski, Kraków: Znak, 1997.
17. Sigmund Freud, Kultura jako źródło cierpień, vertė Jerzy Prokopiuk, Warszawa:
18. Wydawnictwo KR , 1992.
19. J. Pričinauskas, 1991 m.) Kailių ir jų gaminių asortimentas : metod. rekomendacijos / Vilniaus universitetas. – Vilnius : Vilniaus univ., 1991. – 36 p. : iliustr.)

Prieigos internete:

1. <http://www.artnews.lt/egles-rakauskaites-performansas-parodoje-gender-check-vienos-mumok-muziejuje-3481>
2. <http://translate.google.lt/translate?hl=lt&langpair=en|lt&u=http://www.visual-arts-cork.com/contemporary-art.htm>
3. <http://m.lrytas.lt/-13351227401334218970-p2-aktoriai-ir-vienuoliai-tiesia-pagalbos-rank%C4%85-vadovams.htm>, Srėbalienė A., ("Vartai") 2012-04-23 "Aktoriai ir vienuoliai tiesia pagalbos ranką vadovams"
4. <http://lt.wikipedia.org/wiki/Fotografija>
5. <http://linairlina.wordpress.com/page/2/>
6. <http://linairlina.wordpress.com/2010/06/06/performansas/>
7. <http://audiniai.com/lt/kaunas/>
8. www.notjustalabel.com/araajo
9. <http://www.grozioguru.lt/straipsniai/gareth-pugh--siandien-ir-pries-dvidesimt-metu>
10. <http://lucyandbart.blogspot.com/>
11. <http://infashion.blogas.lt/nematomas-absurdo-meistras-martinas-margiela-1567.html>
12. <http://www.torrent.ai/v2/torrents-details.php?id=229618>
<http://www.lnb.lt/lnb/selectPage.do?docLocator=10&inlanguage=lt>
13. <http://www.lnb.lt/lnb/selectPage.do;jsessionid=B5CD0CCA180A99B980244CBE1FBA1229?docLocator=7&inlanguage=lt&pathId=1>
14. <http://www.mb.vu.lt/unesco/ivadas.htm>
15. http://www.ilti.lt/failai/Nr23_Str_Tabor%281%29.pdf
16. <http://infashion.blogas.lt/nematomas-absurdo-meistras-martinas-margiela-1567.html>

Iliustracijų nuorodos internete:

- 1 pav. <http://www.cashmoni.com/2009/11/araajo.html>
- 2 pav. <http://frillr.com/?q=taxonomy/term/1378>
- 3 pav. <http://coilhouse.net/2008/09/lucy-and-barts-future-human-shapes/>
- 4 pav. <http://mylifeasscar.blogspot.com/2012/06/h-maison-martin-margiela.html>

PRIEDAI

Klausimynas

Su kuo asocijuojasi šie kostiumai?

Kaip manote kam galėtų būti pritaikyti šie kostiumai?

Kokias emocijas sukelia šie kostiumai?

Kokiai lyčiai priskirtumėte kostiumus?

Ar kostiumai atskleidžia modelių socialinę padėtį?

Kaip manote kaip modeliai jaučiasi su šiais kostiumais?

Kaip manote ar modelis jaučiasi laisviau slėpdamas savo veidą?

Ar apranga įtakoja jūsų nuotaiką?

Ar uždengtas veidas suteikia jums laisvę?

Ar sutiktumėte tokiai avantiūrai jei veidą slėptų kaukė?

Kokiu tikslu žmonės slepia savo veidą?

Ar žmogus turi daug kaukių?

Priedas nr. 2

Priedas nr. 3

